

Integrale schoolontwikkeling: de IB'er in positie

Twintig jaar na de opkomst is de intern begeleider een onmisbare spil in de onderwijsvernieuwing van het primair onderwijs. Na Weer Samen Naar School zorgde Opbrengstgericht werken voor een toenemend beroep op de kennis en vaardigheden van IB'ers. Nu staat het onderwijs voor de uitdaging om Passend onderwijs met Opbrengstgericht werken te verbinden. Welke vraagstukken liggen er? En waarom is de IB'er hier bij uitstek de aangewezen persoon voor? *Roger Meijer*

Ontwikkeling rol IB'er

Begin jaren '90 had bijna elke basisschool een intern begeleider aan boord. Bij de evaluatie van het zorgbeleid WSNS in 2004 klinken er lovende woorden: "Succesvolle samenwerkingsverbanden onderscheiden zich door het feit dat de intern begeleider de spil vormt voor het organiseren van de zorg". Inhoudelijk zien we de laatste jaren een verschuiving van leerlingenzorg naar Opbrengstgericht werken, met een focus op prestaties van alle leerlingen. De taken van de IB'er zijn in relatief korte tijd geëvolueerd van formuliereninvuller, via coach van leraren tot onderwijskundig vernieuwer van de school.

Adaptief onderwijs

De evaluatie van het zorgbeleid schetste een somber meerjarig beeld over adaptief onderwijs: slechts 35% van de leraren stemt het onderwijs goed af op de verschillen tussen leerlingen. Er wordt wel getoetst, maar de gegevens worden niet gebruikt om het onderwijs anders in te richten. Dit waren belangrijke inhoudelijke redenen om te beginnen

met Passend onderwijs. Geïnspireerd door succesvolle onderwijsvernieuwingen (onder meer Fullan) wil de overheid de basisvaardigheden verbeteren. Men start taal en rekenprojecten, gericht op het verhogen van de prestaties. Deelnemers worden enthousiast van alle snelle verbeteringen. De projecten zorgen voor vernieuwde methoden en een andere onderwijskundige benadering: Opbrengstgericht werken (OGW). Veel scholen zijn verbaasd over de goede leerprestaties van leerlingen met een specifieke behoefte. Ook lijkt het onderscheid tussen een moeilijk lerend kind en een moeilijk opvoedbaar kind door OGW te verdwijnen. Opbrengstgericht werken blijkt in hoge mate adaptief!

Volgtijdelijk of parallel?

Kijken we echter naar het zorgbeleid, dan blijkt dat daar weinig vooruitgang is geboekt. De inspectie concludeert in 2009 dat het primaire proces rond de leerlingenzorg ondanks alle inspanningen van Passend onderwijs niet is verbeterd. Bestuurlijke inrichtingsvraagstukken leiden de aandacht af van de leerlingenzorg in de klas. Het lijkt er op dat Passend onderwijs volgtijdelijk

moet worden ingericht: eerst de structuur, daarna de kwaliteitsverbetering. Maar dat is helemaal niet nodig. Al in 2003 bleek uit een Europees onderzoek (Meijer) dat vijf groepen factoren effectief zijn voor inclusief onderwijs: teamteaching; coöperatief leren; systematische aanpak van gedragsproblemen in de klas; heterogene groepen; effectief onderwijs. Dit rijtje is feitelijk gezien een mix van werkwijzen uit zowel inclusief onderwijs als het huidige Opbrengstgericht werken. Waarom is zo'n kwaliteitsverbetering niet parallel aan de bestuurlijke inrichting opgepakt?

Agenda

Passend onderwijs schreeuwt om een kwaliteitsverbetering die door Opbrengstgericht werken kan ontstaan. Het is daarom verbazingwekkend dat er weinig aandacht is om beide onderwerpen te verbinden. Het staat in elke beleidsnota, maar er is nergens een concrete uitwerking te vinden. Op dit punt kunnen we met elkaar een forse werkagenda maken, die vooral zal bestaan uit kleine stapjes. Als eerste op die agenda staat verbindingen leggen. Zo wordt nog te weinig

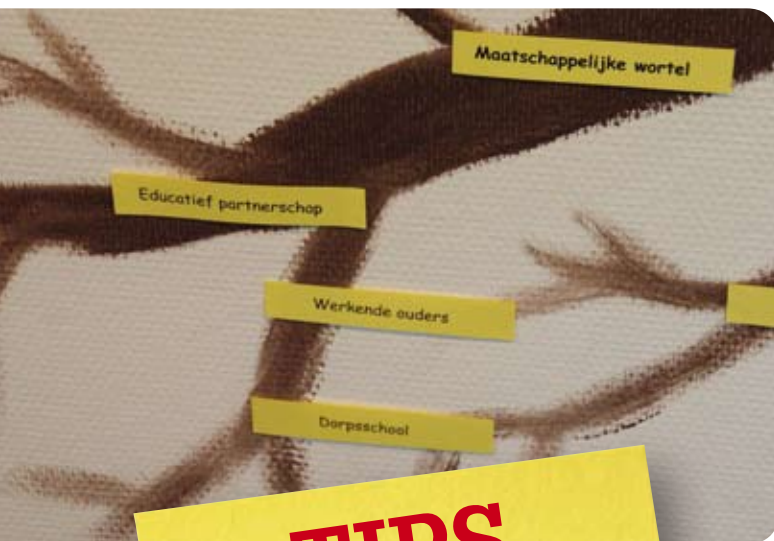
gezien dat Opbrengstgericht werken, Passend onderwijs, 1-zorgroute, handelingsgericht werken, referentieniveaus en ontwikkelingsperspectief vaak dezelfde doelen dienen. Grote winst kan dus worden behaald door al die instrumenten op schoolniveau bij elkaar te brengen. Daarnaast kan je de cyclische processen integreren: koppel bijvoorbeeld het zorgbeleid aan de toetskalender. Ook afstemming van de individuele en collectieve professionalisering bewijst goede diensten.

Wat werkt?

Een belangrijk onderdeel van Opbrengstgericht werken is: weten welke aanpak wat voor resultaat heeft. Marzano heeft uitgezocht welke factoren er invloed hebben op de leerprestaties. Zo'n lijst is er ook te maken voor Passend onderwijs. Welke gedragsaanpak werkt in een specifieke situatie het beste? Welke leermethoden zijn beproefd om leerlingen met een laag IQ te leren lezen? Welke didactische werkvormen scoren bij ADHD hoog? OGW leidde tot een grote kennistoename op taal en rekengebied. Daarom moet OGW de focus

zijn bij het invoeren van alle nieuwe Passend onderwijsinstrumenten. Het gaat om het maximaliseren van leerprestaties door ontwikkelingsperspectieven, leerrendementsverwachtingen en uitstroomgegevens. Ook lenen de nog op te stellen onderwijszorgarrangementen zich perfect om in het cyclische verbeterproces van OGW verder te ontwikkelen.

Roger Meijer is programmaleider Passend onderwijs bij OSG en heeft diverse schoolportretten geschreven over Opbrengstgericht Werken.

TIPS

- Gebruik de evaluatieve cyclus van OGW voor Passend onderwijs.
- Maak met je schoolteam een lijst van slimme integraties van instrumenten en cyclische processen.
- Achterhaal welke factoren, leermethoden en didactische werkvormen effectief zijn voor leerlingen met een specifieke behoefte.

Integrale schoolontwikkeling

De IB'er is bij uitstek de persoon die op schoolniveau deze verbindingen kan leggen. Door OGW heeft de IB'er geleerd om met het team gegevens te analyseren en het onderwijsaanbod opnieuw in te richten. Deze vaardigheden zijn noodzakelijk voor Passend onderwijs. Maak samen met het team een lijst van slimme integraties. Dit leidt tot een sterke, eenduidige focus op schooldoelen en een vermindering van ervaren werkdruk. Integrale schoolontwikkeling zal echter de grootste winst behalen bij de kwaliteit van de leerlingenzorg die met grote sprongen vooruit zal gaan.

SAMENVATTING

IB'ers verkeren in een uitstekende positie om expliciet de verbinding Passend onderwijs - Opbrengstgericht werken op schoolniveau te leggen. Door OGW hebben zij de vaardigheden van adaptief onderwijs geleerd. Doe het nu, wacht niet op structuurwijzigingen. Verbind instrumenten en maak een lijst van slimme integraties. Daardoor worden schooldoelen eenduidiger en zal de kwaliteit van de leerlingenzorg sterk stijgen.